

روان شناسی ترافیک

مؤلف و گردآورنده

احمد سوری

سوری، احمد، ۱۳۵۰ -

روانشناسی ترافیک / مؤلف و گردآورنده احمد سوری. -- تهران: عصر و نوشه، ۱۳۸۴.

۱۱۴ ص. ۱۲۰۰۰ ریال: ISBN: 964-95338-4-2

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص [۱۳۱] - ۱۲۹.

۱. رانندگان -- روانشناسی. ۲. رانندگی -- جنبه های روانشناسی. الف. عنوان.

۱۵۸/۱

س ۹ / ۴ / ۱۷۵ BF

۸۴-۱۰۴۶۹ م

کتابخانه ملی ایران

نشر عصر و نوشه

میدان انقلاب، خ وحید نظری، پلاک ۲۸۲. طبقه دوم. تلفن: ۶۶۹۵۴۸۰۰

نام کتاب: روانشناسی ترافیک
مؤلف و گردآوری: احمد سوری

ویراستار: اصحاب حبیب زاده - طرح جلد: محمد خدایی
چاپ اول: سال ۱۳۸۴ - شمارگان: ۲۵۰۰ نسخه - چاپ: شمارنگ

ISBN: 964 - 95338 - 4 - 2

شابک: ۹۶۴-۹۵۳۳۸-۴-۲

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار اول
۱۱	پیشگفتار دوم
۱۳	مقدمه مؤلف
۱۵	فصل اول: کلیات، دیدگاه‌ها و تعریف روان‌شناسی ترافیک
۱۵	مقدمه
۱۶	دیدگاه‌های روان‌شناسی
۱۹	رشته‌های تخصصی روان‌شناسی
۲۰	روان‌شناسی ترافیک
۲۱	تعریف روان‌شناسی ترافیک
۲۳	جایگاه روان‌شناسی ترافیک
۲۵	فصل دوم: بررسی تصادف از دیدگاه روان‌شناختی
۲۵	آمار تصادف‌ها
۲۶	ویژگی‌های روان‌شناختی تصادف‌ها
۳۱	فصل سوم: پرخاشگری رانندگان
۳۱	علل پرخاشگری
۳۳	پرخاشگری در رانندگی
۳۴	پیش‌بینی رفتار پرخاشگری
۳۴	علل پرخاشگری در رانندگی
۳۷	پیشگیری از پرخاشگری

۳۸	نکاتی دیگر در برخورد پلیس با رانندگان پرخاشگر
۳۹	فصل چهارم: احساس، ادراک و رانندگی
۳۹	احساس
۴۱	ادراک
۴۱	نقش مغز در احساس و ادراک
۴۲	خطای ادراکی
۴۶	اثر محرک‌های محیطی بر رانندگی
۴۶	هوا
۴۶	سروصدا
۴۸	ازدحام
۴۸	گرما
۴۹	سرما
۵۰	رنگ‌ها
۵۱	کور رنگی
۵۱	نور
۵۱	اثر محرک‌های دیگر
۵۱	خواب
۵۲	خستگی
۵۵	فصل پنجم: تأثیر مواد مخدر در رانندگی
۵۵	الکل
۵۶	مواد مخدر و اختلال در رانندگی
۵۶	۱- مواد توهم‌زا
۵۶	۲- محرک‌ها
۵۸	۳- مواد مسکن
۵۹	فصل ششم: شخصیت و رانندگی
۵۹	شخصیت و منش
۶۱	تیپ‌شناسی کرچمر و شلدون
۶۳	نظریه سه عاملی هانس جی. آیزنگ

۶۵	نظریه صفات ریموند کتل.....
۶۶	رابطه ویژگی‌های شخصیتی با رانندگی.....
۶۶	هیجان خواهی و رانندگی.....
۶۸	تیپ شخصیتی A، B و رانندگی.....
۶۸	مکان کنترل و رانندگی.....
۶۹	درون گرایی و برون گرایی و رانندگی.....
۶۹	اختلال‌های شخصیتی و تخلف‌های رانندگی.....
۷۲	بیماران روانی و تخلف‌های رانندگی.....
۷۵	فصل هفتم: مراحل رشد و رانندگی.....
۷۵	دوران کودکی.....
۷۶	دوران نوجوانی.....
۷۸	دوران بزرگسالی.....
۷۹	تفاوت فردی و رانندگی.....
۸۱	تفاوت زن و مرد در رانندگی.....
۸۳	فصل هشتم: آموزش ترافیک، تغییر و اصلاح رفتار رانندگان.....
۸۳	آموزش ترافیک.....
۸۵	نکات ضروری در آموزش فرهنگ ترافیک.....
۸۶	اصلاح رفتار رانندگان متخلف.....
۸۶	تقویت و افزایش رفتار مطلوب.....
۸۷	انواع روش‌های منفی برای کاهش تخلف‌های رفتاری در رانندگی.....
۸۷	خاموشی.....
۸۷	محروم‌سازی.....
۸۷	جریمه کردن.....
۸۹	جبران کردن.....
۸۹	تنبیه.....
۹۰	توصیه‌های کاربردی در اصلاح رفتار توسط پلیس راهنمایی و رانندگی.....
۹۳	فصل نهم: ارتباط موثر پلیس راهنمایی و رانندگی با مردم.....
۹۳	اهمیت ارتباط.....

۹۴	تعریف ارتباط
۹۴	فرایند ارتباط
۹۴	پیام‌رسان
۹۶	پیام
۹۶	وسیله ارسال پیام
۹۷	پیام‌گیران
۹۷	تاثیر پیام
۹۹	ارتباط غیر کلامی
۹۹	علائم غیر بیانی
۱۰۳	توصیه‌هایی برای ارتباط مؤثر پلیس
۱۰۵	فصل دهم: موقعیت‌های اضطراری و میزان مداخله مردم
۱۰۵	تعریف موقعیت‌های اضطراری
۱۰۶	علت عدم مداخله در موقعیت‌های اضطراری
۱۰۹	منابع

پیشگفتار اول

تولید منابع آموزشی، غنی‌ترین بخش فرآیند برنامه‌ریزی آموزشی در دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های علمی و آموزشی است و دانشگاه علوم انتظامی به‌عنوان مرکز ثقل دانش، بینش و مهارت در علوم پلیسی، از این قاعده مستثنی نیست. بنابراین، با توجه به توسعه و گسترش فن‌آوری در علوم پلیسی و انتظامی، لزوم دگرگونی اساسی در نظام آموزشی دانشگاه علوم انتظامی بیش از پیش احساس گردید و به همین منظور تولید منابع و متون آموزشی به‌عنوان بخشی از نظام آموزشی دانشگاه علوم انتظامی در دستور کار قرار گرفت به طوری که در چند سال اخیر گام‌هایی در جهت تولید منابع و متون آموزشی در حوزه‌های تخصصی علوم پلیسی برداشته شده است که هنوز مراحل اولیه را طی می‌کند، در این مرحله دانش، بینش، مهارت‌ها و ارزش‌های علوم پلیسی تدوین، تنظیم و به رشته تحریر درآمده است تا به لحاظ تئوریک و نظری علوم پلیسی و انتظامی را پوشش دهد. در این راستا، اداره کل تدوین متون آموزشی معاونت آموزش، با تدوین، تألیف و ترجمه متون آموزشی، امکان تحقق اهداف ذیل را در نظام آموزشی دانشگاه فراهم می‌سازد:

الف) بالا بردن توان شناختی و علمی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی

مهم‌ترین هدف تولید متون آموزشی بالا بردن شناخت، بینش و مهارت دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی است. این شناخت را می‌توان به چند دسته تقسیم کرد:

۱- آموختن و یادآوری دانش و اطلاعات تخصصی علوم پلیسی؛

۲- درک و فهم تخصصی علوم انتظامی؛

۳- به کار بردن اصول، قوانین و روش‌های خاص علوم انتظامی؛

۴- تجزیه و تحلیل و نقد مسایل، عوامل و پدیده‌های انتظامی؛

۵- تولید، ارتقاء و اصلاح علوم پلیسی در کشور؛
 ۶- به کارگیری روش‌ها و تکنیک‌های علوم پلیسی گذشته و حال.

ب) بالا بردن مشارکت فردی و جمعی دانشجویان

با تدوین منابع می‌توان ارزش‌ها، علایق و نگرش‌های دانشجویان پلیس را بالا برد و با آن می‌توان:

- ۱- خوب گوش دادن را برای دانشجویان به وجود آورد.
- ۲- امکان مشارکت فردی و جمعی را در حوزه مسایل اجتماعی در دانشجویان مهیا کرد.
- ۳- دانش بینش و مهارت را برای دانشجویان مهیا نمود تا بتوانند به اتکای آن از عملکرد و توان علمی و تخصصی خود در حوزه فعالیت‌های انتظامی دفاع نمایند.
- ۴- امکان کنترل رفتار و گفتار را برای دانشجویان مهیا ساخته تا نظام آموزشی و منش انتظامی را پیوسته به صورت نظام ثابت ذهنی در خود به وجود آورد.

ج) بالا بردن توانایی‌های مهارتی دانشجویان علوم انتظامی

تسلط بر مهارت‌های علمی، تجربی، سنتی و عمومی پلیسی یکی از اهدافی است که با تولید و تدوین منابع آموزشی نهاده‌ها خواهد شد. با ایجاد این منابع سازمانده‌ی شده می‌تواند:

- ۱- امکان مشاهده دقیق و هدفمند وقایع و پدیده‌های پلیسی را برای دانشجویان مهیا کند.
- ۲- پیروی و تقلید از قوانین، روش‌ها و ضوابط عمومی و علمی علوم پلیسی را برای دانشجویان مهیا ساخت.
- ۳- دقت و سرعت عمل را در دانشجویان بالا برد.
- ۴- رعایت نظم و انضباط در انجام عملیات انتظامی را برای دانشجویان مهیا کرد.
- ۵- تسلط کامل بر وظایف اجرایی و شغلی برای دانشجویان به وجود آورد.

د) شناخت ارزش‌های مشترک جامعه و پلیس

با تولید منابع و متون آموزشی از دانشجویان پلیس توقع آن می‌رود که شناخت دقیقی از ارزش‌ها، علایق، گرایش‌ها، باورها و عقاید جامعه خود داشته و آنها را در انجام

وظایف به کار گیرند. این شناخت می تواند شامل موارد ذیل باشد:

- ۱- شناخت ارزش های مشترک عمومی جامعه و پلیس؛
- ۲- شناخت حقوق سازمانی و انسانی شهروندان از سوی پلیس؛
- ۳- ایجاد حس وفاداری به کشور، نظام و پلیس؛
- ۴- احساس احترام و تعلق خاطر نسبت به آرمان ها، میراث، تاریخ، نهادهای اجتماعی، ارزش های اسلامی و انسانی.

تغییر و ارتقای نظام تعلیم و تربیت در دانشگاه علوم انتظامی مسئله ای است که قابل شک و خدشه نیست و دانشگاه باید در این برهه از زمان با تولید، تدوین و تألیف منابع و متون آموزشی گام بردارد و در این راستا دانشگاه علوم انتظامی با ایجاد تشکیلات و مدیریت مستقل تصمیم به تولید منابع و محتوای آموزشی گرفته که متن حاضر حاصل زحمات یکی از تولیدکنندگان عرصه تولید، و تدوین منابع و متون آموزشی است. امید است کارشناسان، محققان و مسئولان، منابع تولید شده را مورد نقد و اصلاح قرار داده و نقاط خلاء را به اطلاع نویسندگان گروه علمی مربوطه و معاونت آموزش دانشگاه برسانند تا در جهت پر کردن خلاء موجود در علوم پلیسی و انتظامی اقدام لازم صورت پذیرد. در پایان توفیق روزافزون نویسندگان، مترجمان و تلاشگران عرصه تولید متون آموزشی دانشگاه علوم انتظامی را از خداوند متعال خواستارم.

مسئول طرح تدوین متون آموزشی دانشگاه علوم انتظامی

محمد رضا نادرپور

پیشگفتار دوم

دانشگاه علوم انتظامی به عنوان مرکز تربیت افسران مؤمن، متعهد و متخصص، رسالت عظیمی در تأمین پرسنل مورد نیاز ناجا و ارتقاء علمی آنان در طول خدمت مقدس را بر عهده دارد.

تولید و انتشار علوم پلیسی، مکتوب و مستند نمودن تجارب و یافته‌های علمی و تجربی نیز یکی دیگر از رسالت‌های این دانشگاه محسوب می‌شود.

در راستای مأموریت‌های یاد شده، تألف کتاب‌های علمی آموزشی توسط اساتید و صاحب‌نظران در برنامه‌های جاری معاونت آموزش دانشگاه گنجانده شده است تا در این رهگذر انتقال دانش به دانشجویان، فراگیران و سایر علاقه‌مندان روند مطلوب‌تری داشته باشند.

امیدواریم با تداوم روند موجود و انتشار متون جدید، بتوانیم ضمن انجام رسالت و مأموریت‌های متصوره به ارتقاء سطح علمی و مهارتی کارکنان ناجا و در نهایت ارتقاء کمی و کیفی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران کمک نموده و رضایت خداوند متعال را کسب نماییم.

بدین وسیله از زحمات کلیه عزیزانی که در این خصوص ما را یاری نموده و یا می‌نمایند، به ویژه اساتید و مؤلفان گرامی، همکاران آموزشی و گروه‌های علمی تقدیر و تشکر می‌نمایم.

معاون آموزشی دانشگاه علوم انتظامی

سرهنگ پاسدار مهندس علی اصغر نیکنام

مقدمه مؤلف

تربیت پلیس اجتماعی ایجاب می کند که بیش از گذشته به ارتقای سطح آگاهی و دانش پلیس در حیطه روان شناسی توجه گردد. خوشبختانه در سال های اخیر دانش روان شناسی توانسته است جایگاه خود را در آموزش های ارائه شده پیدا کند به طوری که هم اکنون شاهد افزایش تعداد واحدهای درسی در این رابطه هستیم. یکی از دروس کاربردی و حایز اهمیت در آموزش پلیس، مجموعه حاضر تحت عنوان «روان شناسی ترافیک» است که با هدف ارائه جدیدترین مطالب علمی برای درک و فهم مسایل ترافیکی و رانندگی از دیدگاه روان شناسی تهیه و تدوین شده است و اهداف زیر را به دنبال دارد:

- ارتقای سطح آگاهی دانشجویان درباره عوامل روان شناختی تصادفات؛
- آگاهی بخشی به دانشجویان درباره رفتار رانندگی و عوامل روان شناختی موثر در این رفتار؛
- ارائه توصیه های کاربردی به پلیس در برخورد موثر با ارباب رجوع، اصلاح و کنترل رفتار رانندگان؛
- شناخت ویژگی ها و مولفه های شخصیتی افراد و تفاوت های موجود در بین آنان در رانندگی؛
- شناخت عوامل محیطی که بر رفتار رانندگان تاثیرگذار است.

با توجه به اهداف بالا مجموعه حاضر در چند فصل توصیه هایی به پلیس راهنمایی و رانندگی ارائه داده است که امید است بتواند مثمر ثمر واقع شده و در افزایش دانش مورد نیاز پلیس سهمی به عهده داشته باشد. بی شک ارائه مجموعه ای تحت عنوان

روانشناسی ترافیک که برای اولین بار در دانشگاه علوم انتظامی و سایر سازمان‌های زیربط تدوین گردیده خالی از اشکال و عیب نیست. پیشنهادها و دیدگاه‌های کارشناسان، همکاران و دانشجویان گرامی می‌تواند ما را در رسیدن به هدف‌های مورد نظر یاری رساند.

احمد سوری

زمستان ۱۳۸۳

www.ketab.ir